

Skuteczność zastrzeżenia o dopuszczalności przelewu wierzytelności - wyrok SN**Barbara Kaczała, [prawnik Wrocław](#), Rödl & Partner**

Aby zastrzeżenie o wyłączeniu lub ograniczeniu dopuszczalności przelewu, było skuteczne wobec cesjonariusza, musi znajdować się w samym dokumencie kontraktu lub w załączniku stanowiącym jego integralną część, a jeżeli nie jest tam umieszczone, ale istnieje, cesjonariusz musi o nim wiedzieć w chwili przelewu.

Tak uznał Sąd Najwyższy w wyroku z 11 stycznia 2017 r., sygn. akt IV CSK 116/16.

Strona powodowa, jako nabywca wierzytelności od A.B., wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych, jako następców prawnych dłużniczki, kwoty 55 373,05 zł z odsetkami umownymi w określonej w pozwie wysokości.

W sprawie ustalone zostało, że 13 maja 2011 r. doszło do zawarcia umowy pożyczki konsumenckiej w kwocie 40 tys. zł na cele mieszkaniowe pomiędzy A.B. jako pożyczkodawcą a M.K., jako pożyczkobiorcą. M.K. zmarła 16 listopada 2011 r. i nie uregulowała należności wynikających z zawartej umowy pożyczki. Jej spadkobiercami nabywającymi spadek z dobrodziejstwem inwentarza byli pozwani, co zostało stwierdzone aktem poświadczenia dziedziczenia z 11 maja 2015 r.

Punkt 30. umowy pożyczki zawierał zapis stwierdzający, że pożyczkobiorca wyraża zgodę na dokonanie przez A.B. przelewu wierzytelności, w przypadku przeterminowania całości lub części należności z tytułu udzielonej przez A.B. pożyczki, na rzecz „A” Sp. z o.o., i przekazanie przez A.B. jego danych osobowych do tego podmiotu celem prowadzenia działań windykacyjnych.

Umową z 23 grudnia 2013 r. A.B. przelała na rzecz strony powodowej wierzytelność z tytułu umowy pożyczki zawartej 13 maja 2011 r. z M. K.

Wnosząc o oddalenie powództwa, pozwani zarzucili, że przelew wierzytelności dokonany przez poprzednika prawnego powódki jest sprzeczny z punktem 30. umowy pożyczki, w którym strony ograniczyły możliwość dokonania przelewu wierzytelności wynikającej z tej umowy jedynie na określony, wskazany tam podmiot, którym nie jest strona powodowa.

Sąd rejonowy oddalił powództwo, podzielając powyższy zarzut i uznając, że z powodu umownego ograniczenia możliwości przelewu, przelew wierzytelności był nieważny, wobec czego strona powodowa nie posiada w niniejszym procesie legitymacji czynnej.

W wyniku apelacji powódki sąd okręgowy zmienił wyrok sądu I instancji w ten sposób, że zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 55 373,05 zł z umownymi odsetkami.

Ponadto sąd zastrzegł pozwanym prawo powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność, jako spadkobierców M. K., do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku.

Sąd II instancji uznał, że nie wiadomo, z jakich przyczyn w umowie znalazł się zapis zawarty w pkt 30. o wyrażeniu zgody przez pożyczkobiorcę – M. K. na dokonanie przez A. B. przelewu wierzytelności, w przypadku przeterminowania należności z tytułu udzielonej pożyczki, na rzecz „A” Sp. z o.o., skoro przepis art. 509 k.c. nie wymaga zgody dłużnika na przelew wierzytelności. Zapis ten jednak nie oznacza, zdaniem sądu, że strony umowy pożyczki ustaliły, iż przelew wierzytelności na inne podmioty nie może nastąpić bez zgody dłużnika.

W wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej wniesionej przez pozwanych, Sąd Najwyższy uchylił wyrok sądu II instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy zgodził się z argumentacją przedstawioną przez pozwanych i wskazał, że skoro zgodnie z art. 509 § 1 k.c. strony mogą w umowie wyłączyć zbywalność wierzytelności, to mogą również umownie ograniczyć zbywalność wierzytelności, a postanowienie umowne w tym przedmiocie może zostać wyrażone w różny sposób i przybierać różną postać. Zakaz lub ograniczenie zbywalności wierzytelności może zostać wyrażone także w ten sposób, że strony ustalą, iż nie będzie ona mogła być przedmiotem

cesji na rzecz konkretnych osób lub stwierdzą, że będzie ona mogła być przedmiotem przelewu, ale tylko na rzecz wskazanego podmiotu lub kilku podmiotów.

KOMENTARZ EKSPERTA

Barbara Kaczała, prawnik we wrocławskim biurze Rödl & Partner

W ślad za Sądem Najwyższym należy zauważyć, że spór sprowadzał się przede wszystkim do oceny, czy postanowienie zawarte w umowie pożyczki konsumenckiej stanowi ograniczenie zbywalności wierzytelności, wynikającej z tej umowy do możliwości zbycia jej wyłącznie na rzecz podmiotu wskazanego w umowie i tym samym wyłączenie dopuszczalności zbycia wierzytelności na rzecz wszystkich innych podmiotów, w tym na rzecz strony powodowej.

Obowiązkiem sądu rozpatrującego przedmiotową sprawę było zatem dokonanie wykładni oświadczenia woli zawartego w pkt 30. umowy i ustalenie, czy stanowi ono umowne ograniczenie dopuszczalności przelewu.

Zgodnie z treścią art. 509 § 1 k.c. wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiłoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. W związku z tym należy podkreślić, że skoro strony mogą wyłączyć możliwość przelewu wierzytelności na osobę trzecią, to uprawnione są również do ograniczenia przelewu bądź uzależnienia jego skuteczności od spełnienia określonych warunków.

W świetle art. 57 k.c. nie można przez czynność prawną wyłączyć ani ograniczyć uprawnienia do przeniesienia, obciążenia, zmiany lub zniesienia prawa, jeżeli według ustawy prawo to jest zbywalne. Nie wyłącza to dopuszczalności zobowiązania, że uprawniony nie dokona rozporządzeń oznaczonych prawem.

Warto w tym miejscu podkreślić, że art. 509 § 1 k.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do powołanego wyżej art. 57 k.c. Oznacza to, że zastrzeżenie umowne, pozbawiające wierzytelność cechy zbywalności, skuteczne jest erga omnes (dla wszystkich) i wyklucza możliwość przeniesienia wierzytelności na inną osobę bez zgody dłużnika. Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy, jest to w istocie zastrzeżenie przewidziane w interesie dłużnika, wobec czego tylko jego zgoda na zbycie wierzytelności może uchylić umowny zakaz jej zbywania.

Ograniczenie zbywalności wierzytelności może przybrać także formę ustalenia pomiędzy stronami, że wierzytelność może być przedmiotem cesji wyłącznie na rzecz konkretnej osoby lub wskazanego podmiotu.

W razie powzięcia wątpliwości co do tego, czy i ewentualnie w jakim zakresie strony ograniczyły dopuszczalność zbycia wierzytelności, konieczne jest dokonanie wykładni oświadczenia woli zgodnie z regułami wskazanymi w art. 65 k.c., co nie zostało dokonane przez sąd II instancji w przedmiotowej sprawie.

Źródło: <http://www.rp.pl/Firma/302029994-Skuteczność-zastrzeżenia-o-dopuszczalności-przelewu-wierzytelności---wyrok-SN.html>